

fx skulle være intolerant eller antidemokratisk at forbyde Hizb-ut-Tahrir og andre erklærede intolerante og antidemokratiske foretagenders aktiviteter i fx Danmark. Han ville i stedet argumentere for, at de åbne samfund aktivt måtte bekæmpe den slags apologeter for det lukkede samfund – kun ved at sætte grænser for friheden kan vi nemlig bevare den!

Mads P. Sørensen

Den borgerlige offentligheds genkomst...

Christine Antorini, Henrik Dahl, Lars Goldschmidt, *Det ny systemskifte*, Gyldendal. 241 sider, 240,- kr.

Når man vil anmelde aktuelle debatbøger i et tidsskrift med lang produktionstid, har alle dagbladene i sagens natur været på banen for længst. I dette tilfælde er det faktisk så længe siden, at forlaget sendte et eksemplar af 2. oplag til redaktionen, hvor citater fra dagbladenes anmeldelser er trykt på bagklappen. Ud over de obligatoriske tillægsord får vi her at vide, at bogen leverer opskriften til et mere saftigt og ægte dansk politisk landskab, at den bringer en advarsel, der bør tages alvorligt, og at den sætter ord på vores frustration over ikke at føle os som medlemmer af det politiske system. Det, man især vil huske fra debatten omkring udgivelsen, er omtalen af det provokerende forslag til en ny opdeling af de politiske partier, der bryder med klassesamfundet forældede partiskel. I stedet foreslår

forfatterne en opdeling, der er mere eller mindre direkte baseret på Henrik Dahls Bourdieu-inspirerede segmentopdeling af befolkningen i fire 'verdeshjørner', som han lancerede i bogen *Hvis din nabo var en bil*. Især idéen om at opsplitte socialdemokratiet og fusionere den ene halvdel med Dansk Folkeparti under betegnelsen 'Hjemstavnspartiet' var et slag i den politiske bolledej, som skaffede bogen opmærksomhed lige efter udgivelsen.

Om det er udtryk for nyhedsmediernes egnedskriterier eller om man bare kun har gidet læse det sidste kapitel, skal jeg ikke kunne sige. Men det er egentlig lidt ærgerligt, at debatten kommer til at handle om den slags spil med etiketterne, når der er langt mere saft i bogens påstand om, at forestillingen om national suverænitæt ikke blot er en hæmsko for en positiv demokratisk udvikling, men tillige har været en illusion siden 1864, og heldigvis for det, for Danmark har fået velstand og sikkerhed gennem bevidst valgt suverænitætsafgivelse. Eller lige så vigtigt: at dominerende politiske tendenser modarbejder sammenhængskraften i samfundet ved at spille samfundsgrupper ud mod hinanden. Det er ganske vist ikke enestående nyt i debatten, men det er spørgsmål, som nyhedsmediernes ofte omgås med en ildtang ud fra den implicite antagelse, at det ene argument jo kan være lige så godt som det andet, og man skal jo dele sol og vind lige, når de politiske kampaner er kørt i stilling. At det ene argument netop ikke kan være lige så godt som det andet, er ellers i bedste oplysningstradition forfatterne helt

grundlæggende antagelse, ligesom det fremgik af deres seneste fælles udgivelse *Borgerlige ord efter revolutionen*.

Det er troen på, at det bedre arguments overlegenhed kan bringes til ære og værdighed som omdrejningspunkt for den politiske debat, der bærer forfatterens engagement, og det er både bogens styrke og svaghed. Styrke, fordi den giver en kvalificeret analyse af en underdrejet debat, der gerne vil foregøgle os at leve op til dette ideal. Svaghed, fordi den - som så mange før den - kommer til at konstruere sit emne som en forfaldshistorie og dermed binder sig til en løsning, der vil restaurere det allerede tabte. Ikke i nogen entydig nostalgisk forstand, man vil selvfølgelig ikke restaurere de klassiske partiskel, men man vil restaurere det repræsentative parlamentariske systems *måde* at skelne på efter det klassiske princip 'del jer efter anskuelse'. Hvis bare partierne repræsenterer reelle praksisformer i det nye netværkssamfund, så vil de også kunne anerkende hinanden som sociale parter, som man kan indgå politiske kompromiser med. De nye praksisformer skal så at sige indtage de opløste klassers plads, og det repræsentative demokrati vil så genvinde den legitimitet, som de alt for mange folkeafstemningers ukonstruktive lærestregs-demokrati i samarbejde med en uforsonlig identitetspolitik har undermineret. Forfatterne er selv godt klar over, at de dermed stiller store krav til borgernes republikanske dyder, så der er et pænt mål moderne rousseauisme i deres prisværdige projekt.

Det ny systemskifte er i det hele taget tænkt mere som revival end fornyelse. Det er oplysningsidealernes genkomst, det handler om, og titlens henvisning til det fine fortilfælde fra 1901 får et skær af falsk varetegnelse, når forfatterne trods mange velunderbyggede sociologiske indsigter vælger at fokusere på en løsning, der begrænser sig til det politiske system som en isoleret størrelse. De senere års heftige debat om vilkårene for den politiske kommunikation inspirerer heller ikke forfatterne til radikal nytænkning, men bliver snarere besvaret med en insistering på den borgerlige offentligheds genkomst. Oh, måtte de bare få ret...

Ud over relevansen for den aktuelle debat fortjener bogen også omtale for et par mere generelle aspekter. Når det kan være interessant at anmelde aktuelle debatbøger her i Slagmark, er det til dels for at se, om der er noget som rækker ud over det dagsaktuelle, men især fordi debatbøger kan være et interessant eksempel på formidling af faglig akademisk viden. Hvordan kan man så at sige implementere filosofisk, politisk og sociologisk teori i en aktuel debat, der implicerer andre end de teoretisk interesserede?

I teoretisk henseende giver forfatterne afkald på enhver form for originalitet til fordel for en saglig formidling og anvendelse af en række mere eller mindre velkendte teoretiske indsigter på danske forhold. Der henvises loyalt til bl.a. Zygmunt Bauman, Pierre Bourdieu, Ulrich Beck og Anthony Giddens og selv om Haber-

mas vist ikke nævnes direkte (der er ikke noget register), så kan bogen også karakteriseres som en *Borgerlig Offentlighed-light*. Særlig stor betydning for forfatterens projekt har Manuel Castells skelnen mellem tre typer af identitet: legitimerende identitet, projektidentitet og modstandsidentitet, der overbevisende lader sig omsætte i en fortælling om den danske nationalstats udvikling, samt i en karakteristik af aktuelle politiske grupperinger. Endelig skal også nævnes den tyske Århus-sociolog Theodor Geiger, hvis *Demokratie ohne Dogma* følges nøje i et afsnit om arven fra romantikken og fremhæves som en forløber til Castells. Har man i øvrigt brug for en elementær indføring i eller en opfriskning af dansk politisk historie siden den første grundlov, så er *Det ny systemskifte* faktisk også et udmærket sted at starte.

Henrik Borup Nielsen

Styrkens fascination - danske højreradikale i mellemkrigstiden og under besættelsen

Per Stig Møller, Munk, 2. udgave Gyldendal 2000. Hardback, 568 sider, ill.; 198 kr.

Hans Bonde, Niels Bukh. *En politisk-ideologisk biografi I-II*, Museum Tusulanums Forlag 2001. Hardback, 910 sider, ill.; 398 kr.

Henrik Lundbak, *Staten stærk og folket frit - Dansk Samling mellem fascisme og modstandskamp*

1936-47, Museum Tusulanums Forlag 2001. Hardback, 728 sider, ill.; 350 kr.

Demokratiet er - som Winston Churchill sagde - det værste politiske system næst efter alle de andre. Churchill udtrykte dermed en præference for demokratiet, men også en utilfredshed med det. Er det virkelig det bedste, vi kan drive det til? Kan der ikke tænkes et politisk system, der erstatter politikernes lunke kompromisser, evindelige småskænderier og uheroiske handlingslammelse med livets, nationens og folkets sande kraft og fulde potentiale?

I mellemkrigstiden var Europas politiske offentlighed fyldt med alternativer, der ønskede at begrænse eller helt smadre det parlamentariske demokrati. De stærkeste var nazismen, fascismen og kommunismen. Men klemte ind imellem en konservativ lunkenhed og nazismens/fascismens klare fjendtlighed overfor demokratiet var en lang række højreradikale personer og grupperinger, der forsøgte at formulere alternativer og vinde opbakning.

I de senere år er der fremkommet en stadig stærkere interesse for netop disse højreradikale både herhjemme og i udlandet. Herhjemme er der således for nylig udkommet tre større værker om tre af mellemkrigstidens vigtigste højreradikale herhjemme, der samlet giver et godt billede af, hvor udbredt antiparlamentarismen var.

Nuværende udenrigsminister Per Stig Møllers *Munk* om digterpræ-